

AKKADŠTINA I - ÚVOD

blok I
23. září 2011

Jana Mynářová
Český egyptologický ústav
Univerzita Karlova v Praze
jana.mynarova@ff.cuni.cz

VÝVOJ PÍSMO

- ▶ v období Džemdet-Nasr – skutečné písmo – tento vznik je jen vyústěním procesu – počátky systémů určených k zaznamenávání klademe do období obejdského
- ▶ mnemotechnické pomůcky, které sloužily k zachycení informací – hospodářské záležitosti, informace o příjmech a výdajích, ... → „písmo“ vynalezeno pro účetnictví – teprve v raně dynastickém období i jiné než jen ekonomické texty
- ▶ (1) **tokens** → (2) **tokens uzavřené do hliněných koulí** → (3) **na povrch koulí otisky značek**
- (4) **numerické tabulky**: přibližně pravoúhlá hliněná destička – na povrchu otisk pečetního válečku; povrch bývá rozdělen čárami na menší jednotky – ty obsahují numerické značky – žádné písemné grafémy
- J Mezopotámie, JZ a stř. Írán, stř. povodí Eufratu
- (5) **tabulky se skutečnými písemnými grafémy**: vypadají jako numerické tabulky, ale obsahují i skutečné písemné grafémy = **archaické písmo**

ARCHAICKÉ PÍSMO

- ▶ písmo piktografické; logografické = 1 obrázek = 1 slovo
- ▶ žádné znaky hláskové či slabičné
- ▶ výhoda: dobré luštění
- ▶ nevýhoda: nemůžeme určit jazyk (přípony, koncovky, ...)

- ▶ 2 vývojové fáze archaického písma:
  - (a) „IV“ – nejstarší fáze písma; podle vrstvy IV v okrsku Eanna v Uruku
    - nález nejstarších tabulek – nepříliš dobrý kontext – ve vrstvách sutin starých chrámů (odpady) – není možné zjistit přesnější údaje
    - jednotlivé grafémy jsou dosti variabilní – písmo je neustálené a nevyvážené = obrázkový charakter – dost přesná vyobrazení
    - výhradně J Mezopotámie – Uruk: asi 600 tabulek
    - zakřivené čáry

  - (b) „III“ – vrstva III v Eanně; mladší fáze – opět stejný kontext = sutiny
    - písmo už není tak variabilní – jednotlivé znaky mají abstraktní charakter; mění se vnější vzhled znaků – zřejmě odlišné písemné pomůcky – zakřivení nahrazeno několika menšími rovnými čarami
    - větší množství lokalit: např. Uruk (3000), Džemdet-Nasr (250) ...
    - mimo Mezopotámii – Súzy – 1500 textů (**protoelamské písmo**)

TYPOLOGIE TEXTŮ

- ▶ seznamy produktů, ...potvrzení o převzetí zboží, ... = **ekonomické texty**
- ▶ seznamy písemných znaků – systematicky uspořádány – v pozdějších dobách rozšiřovány – předchůdci lexikálních sérií – všechny termíny pro povolání, stromy, rostliny, ...
- ▶ **pečetní válečky**
  - charakteristické pro mezopotámskou kulturu – poprvé v pozdně uruckém období a v období džemdet-nasr
  - otisky: 4 základní kontexty:
    - (1) zapečetění obalů na zboží (kožené měchy, „sáčky“)
    - (2) pečetění nádob (před vypálením)
    - (3) zapečetění dveří (zřejmě skladištních prostor)
    - (4) pečetění „informačních nosičů“ – koulí i tabulek
  - účel: umožnit přesnou a jednoduchou identifikaci toho, kdo pečetí; garance správnosti, ...
  - vzhled: z hlíny i kamene (polodrahokamy), někdy provrtány, na plášti válce vyryty scény, motivy – realistické i abstraktní

- ▶ Reallexikon der Assyriologie (RIA)
- ▶ Akkadisches Handwörterbuch (AHw) – von Soden; 3 svazky
- ▶ Chicago Assyrian Dictionary (CAD) – online, Oriental Institute
- ▶ Chicago Hittite Dictionary (CHD)
- ▶ Philadelphia Sumerian Dictionary (PSD)

- ▶ Manuel d'Épigraphie Akkadienne (MÉA) – seznam znaků; Labat
- ▶ Assyrisch-Babylonische Zeichenliste (ABZ) – seznam znaků; R. Borger

- ▶ Handbuch der Keilschriftliteratur (HKL) – bibliografie dovedená do r. 1975
- ▶ Keilschrift Bibliographie (KeiBi) – bibliografie, příloha časopisu Orientalia n.s.
- ▶ Archiv für Orientforschung (AfO) – časopis také obsahující bibliografii

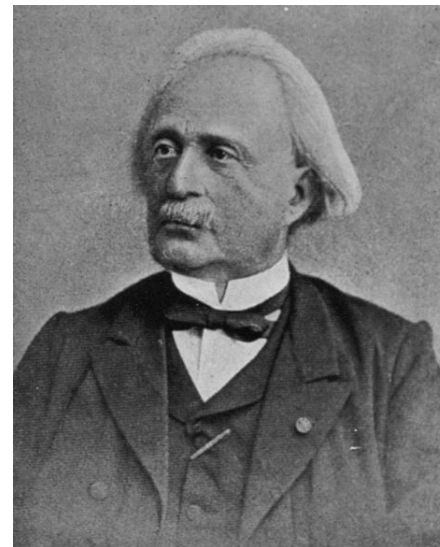
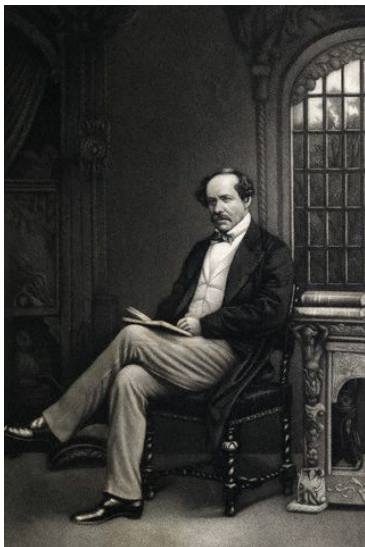

JAZYKY

akkadština – jazyk doložený poprvé kol. 2700 př. n. l. prostřednictvím osobních jmen v sumerských textech (královská jména i jména písařů), ale zatím žádné souvislé texty; v této době je akkadština pouze z prostoru vlastní Mezopotámie

► v polovině 19. století vrcholil zájem o rozluštění akkadštiny – ale skutečným testem se stala až tzv. **maturita**, která se odehrála v roce 1857. Jednotliví badatelé byli již tehdy schopni akkadštinu číst, ale stále panovala nejistota a pochybnosti o správnosti rozluštění – Rawlinson, Hincks, Oppert a Talbot

SUMERŠTINA

- ▶ v jižní Mezopotámii, především ve 3. tisíciletí př.n.l., jako mluvený jazyk vymírá sumerština někdy kol. 2000 př.n.l.
- ▶ patří k nejstarším jazykům, které byly písemně fixovány
- ▶ o jeho původu víme jen velice málo – pravlast bývá nejčastěji hledána v oblasti SZ Indie či na Kavkazu
- ▶ některá toponyma (Ur, Uruk, Nippur) – zřejmě jiného původu než sumerského – někdy označováno jako protoeufratský nebo prototigriský; stejně tak to platí i pro další jména – např. označení hospodářských předmětů – pluh (APIN) ...
- ▶ sami Sumerové označovali svůj jazyk jako eme-gir₁₅ nebo eme-gi₇; v akkadštině – *šumeri* a zemi ki-en-gir₁₅ či ki-en-gi₇ (akk. *šumer*)

- ▶ r. 1850 Edward Hincks konstatoval, že „klínopis zřejmě původně nebyl vytvořen pro babylónštinu“
- ▶ r. 1855 - Královská asijská společnost – „akkadština“
- ▶ r. 1873 a násl. - *Lettres assyriologiques* – gramatika nového jazyka, včetně paradigmat a seznamu znaků; J. Halévy: ani akkadština ani sumerština neexistuje a sumerština není ničím jiným než kryptografickým systémem, který kněží používali pro uchování tajných magických textů

- .....
- ▶ 1923 – A. Poebel – gramatika sumerštiny

Typologie sumerských textů:

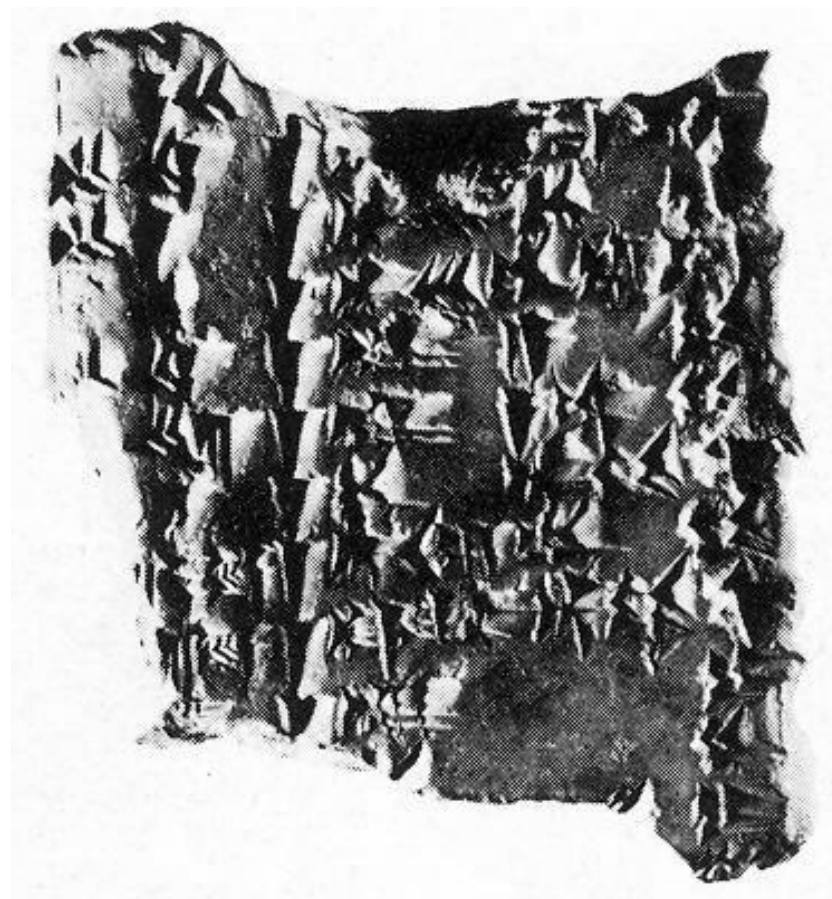
- ▶ mýty (Enki a Inanna; Enuma Eliš ...)
- ▶ eposy (Bilgameš, Lugabanda ...)
- ▶ věnovací nápisy (královské)
- ▶ historické nápisy (kroniky, seznamy králů ...)
- ▶ zákoníky (Eannatum, Entemena)
- ▶ modlitby v podobě dopisů bohům nebo osobní nářky
- ▶ zaklínání (ochrana, uzdravení ...)
- ▶ hymny na bohy, chrámy, panovníky (včetně milostných písní)
- ▶ dopisy z novosumerského období (hl. královská korespondence)
- ▶ mudroslovná literatura, přísloví, bajky, hádanky, spory, sváry, školní satiry
- ▶ legendy a historické nářky nad zničením měst

AKKADŠTINA

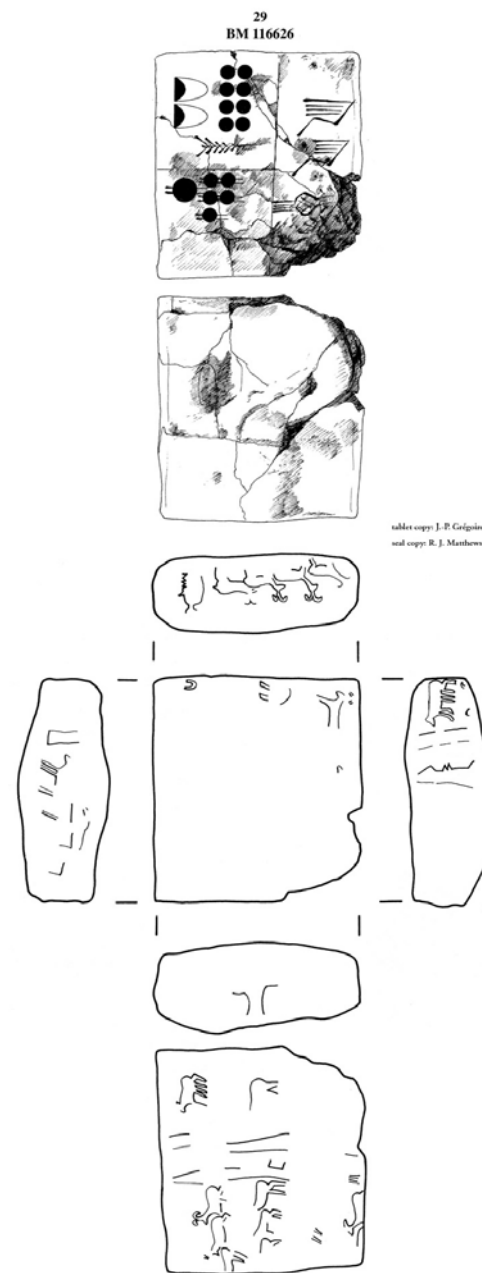
- ▶ jazyk doložený poprvé kol. 2700 př. n. l. prostřednictvím osobních jmen v sumerských textech (královská jména i jména písařů), ale zatím žádné souvislé texty; v této době je akkadština pouze z prostoru vlastní Mezopotámie
- ▶ kolem 2350 př. n. l. došlo k vytvoření první akkadské říše Sargonem Akkadským – písemně zaznamenáno – hl. městem se stal Akkad – někde mezi Baghdádem a Sipparem → jazyk památek označujeme jako **staroakkadštinu** (O Ak, a Ak)
- ▶ kol. 2000 – akkadština i mimo vlastní Mezopotámii – Ebla, Mari
- ▶ jazyk do značné míry ovlivňovala i sumerština – oba jazyky: jazykový svaz – jazyky nejsou příbuzné, ale ovlivňují se navzájem natolik, že jednotlivé prvky se přenášejí z jednoho jazyka do druhého:
  - př. lexikálních výpůjček:
    - GIŠ.GU.ZA = akk. kussûm (trůn)
    - HA.RA.NA = akk. ḥarránu (cesta)
  - jazyky se ale ovlivňovaly navzájem
- ▶ počet akkadských nápisů prudce narůstá s příchodem amorejského obyvatelstva **Amorejci** – ve 2. tisíciletí; semitský jazyk – amorejšтина, kočovné kmeny – v prvních stoletích 2. tisíciletí př.n.l. přišli ze západních oblastí a postupně se usazovali v oblasti Mezopotámie

Typologie akkadských nápisů

- ▶ královské nápisy
- ▶ „listiny“, dokumenty (Urkunden)
- ▶ dopisy
- ▶ mýty a eposy (jednojazyčné i dvojazycne)
- ▶ seznamy (znaků, rostlin, astı těla ...)
- ▶ gramatiky
- ▶ hymny a modlitby
- ▶ oslavné nápisy a nrky
- ▶ milostne písně
- ▶ rituály (stavební, sváteční, válečné ...)
- ▶ zaklínání
- ▶ mudroslovna literatura
- ▶ astrologické texty
- ▶ omina
- ▶ matematické a metrologické texty
- ▶ medicínské
- ▶ geografické
- ▶ řecké texty (akkadská slovíčka v řeckých textech)

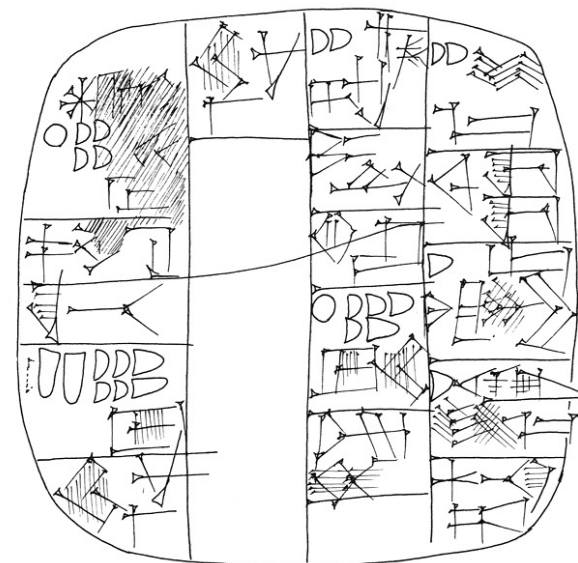
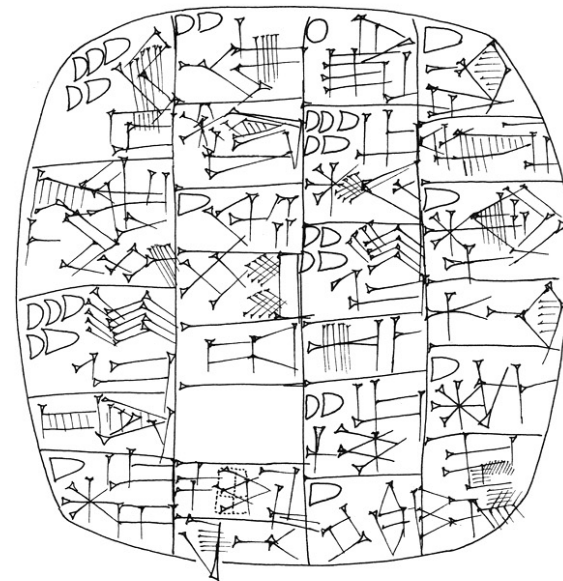

POZDŇĚ URUCKÉ OBDOBÍ

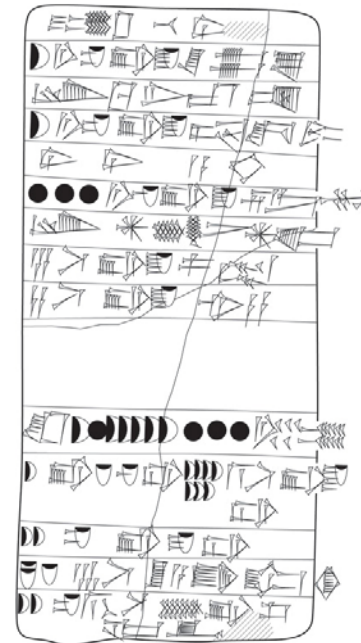
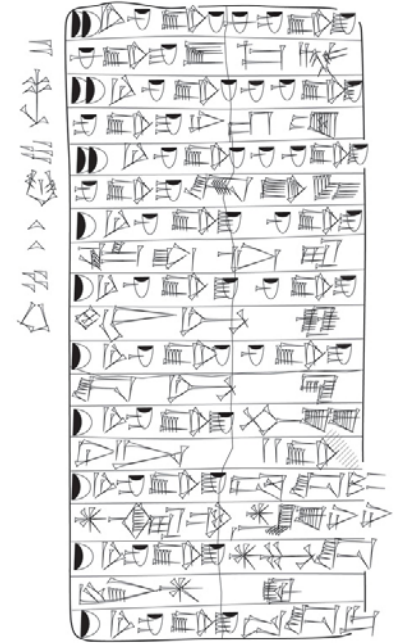
RANĚ DYNASTICKÉ OBDOBÍ

5 15826

STAROAKKADSKÉ OBDOBÍ

STAROASYSRSKÉ OBDOBÍ

a. 115044

0.1
 5
 10
 15
 R.1
 5
 10
 15
 20
 E.
 L.E.25

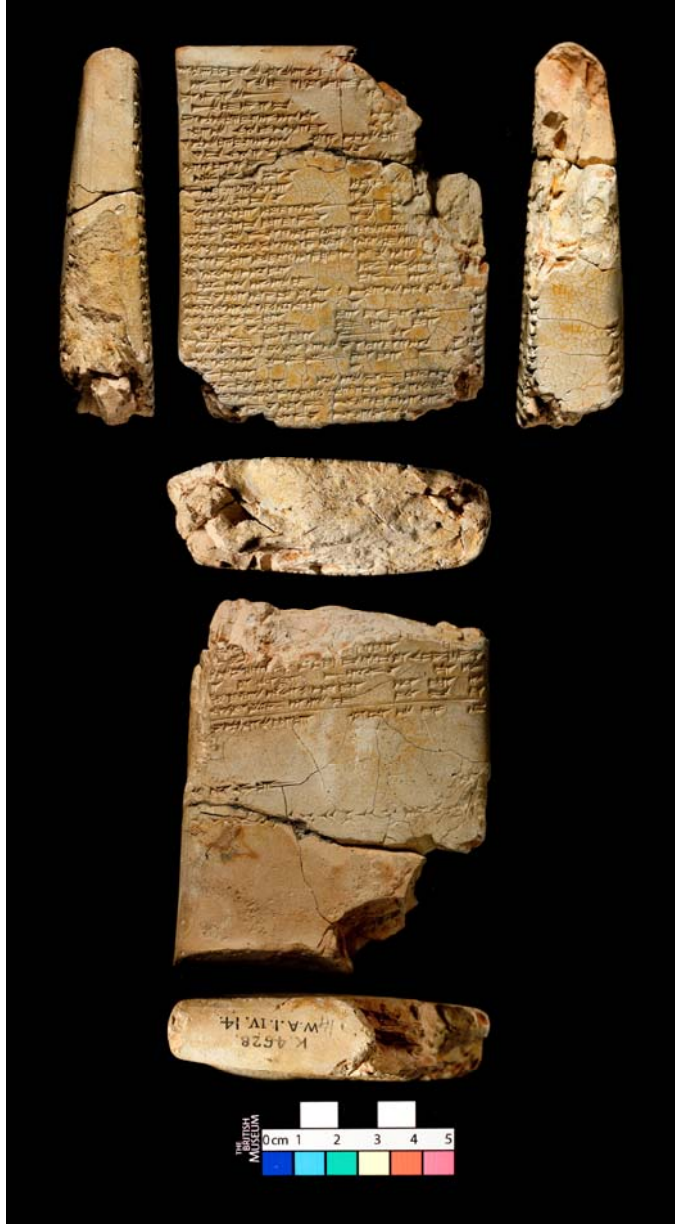
𐎶𐎵𐎲𐎠𐎧

No. 113503.

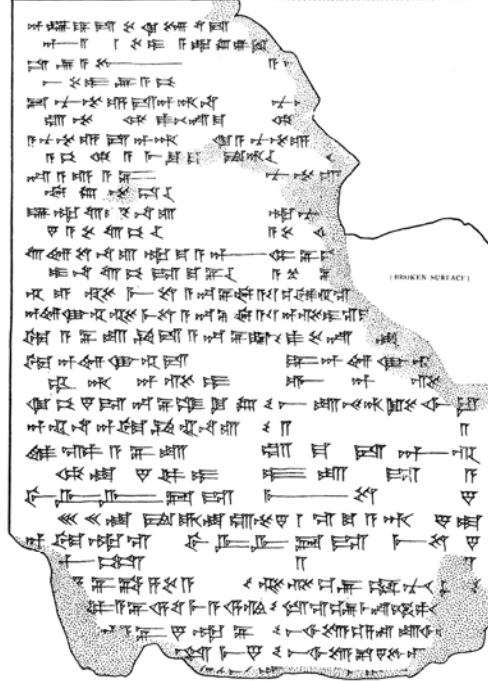
5
 10
 15

(1) Su.

STAROBABYLÓNSKÉ OBDOBÍ

K. 4628.
OBVERSE.

REVERSE.

